

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

12 грудня 2019 року

**Харків
2020**

(якою вона, можливо, є в дійсності або уявляється на даний момент), до смислу самих уявлень, які вони привносять у свідомість індивіда» [2, с. 19]; креативність як інтегративна генералізована процесуальна якість, що поєднує усі сфери фахового навчання в творчих формах професійного самовираження; прагнення до оригінального втілення інноваційних педагогічних ідей, осмислення життєвих реалій, що мають особистісну та фахову цінність; індивідуальність особистісної професійної позиції щодо оцінювання педагогічних фахових ситуацій; поліпедагогічна зорієнтованість; морально-педагогічна інтенціональність, яка характеризується синтезом емоційно-чуттєвих, асоціативних, творчо-інтуїтивних та пізнавально-раціональних характерних ознак, які в сукупності забезпечують потребу та реалізацію передачі власного загальнолюдського та фахового ресурсу (знань, переживань, оцінок, суджень, вражень) іншим; науково-дослідна допитливість як процесуальна якість, що постійно спонукає до пошуку відповідей на питання, які виникають у складному професійно-педагогічному процесі.

Узагальнюючи усе вищесказане, конкретизуємо, що професіограма педагогів ґрунтується на основі професійно-педагогічної ментальності. Остання поєднує в собі фахову ментальність, що властива даній галузі діяльності як динамічному, просторовому, синтетичному виду професійної діяльності, а також педагогічної ментальності, що характерна спільноті педагогів. Отже, фахово-педагогічна ментальність майбутніх педагогів поєднує фахову компетентність і загальнопедагогічну компетентність педагога, фахово-педагогічну свідомість.

Список використаних джерел:

1. Гершунский Б. С. *Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций)*. Москва, 1998. 608 с.
2. Дубов И. Г. Феномен менталитета: психологический анализ. *Вопросы психологии*. 1993. № 5. С.17-21.
3. Реброва О. Є. *Методологічні основи педагогічної ментальності: культурологічний та професійний аспекти* : монографія. Київ, 2012. 283 с.

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ЯК ГОЛОВНИЙ КОМПОНЕНТ ЇХНЬОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Довженко Т. О.

доктор педагогічних наук, професор
декан факультету початкового навчання

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Небитова І. А.

аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У тезах визначено й проаналізовано мотивацію професійного вибору майбутньої професії студентів I-V курсів факультету початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди як головний компонент їхнього професійного зростання.

Ключові слова: мотивація, професійний вибір, професійне зростання, саморозвиток, самовдосконалення.

The article authors have determined and analyzed the motivation of professional choice of future profession of students in their first-fifth years at the Faculty of Primary Education in H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, as it is the major component of their professional growth.

Keywords: motivation, professional choice, professional growth, self-development, self-improvement.

Входження України в європейський освітній простір певним чином трансформувало освітнє середовище закладів вищої освіти. Безумовно, це стало поштовхом для реформування системи професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема вчителів початкових класів. У зв'язку з цим все більшої актуальності набуває проблема забезпечення професійного зростання майбутніх учителів початкових класів та визначення педагогічних умов успішного здійснення цього процесу.

В експериментальній роботі було встановлено, що рушійною силою у процесі професійного зростання майбутніх учителів початкових класів виступають: позитивна мотивація, що формує ціннісне ставлення до обраної професії; розв'язання ними навчально-виховних ситуацій, що сприяють їхньому саморозвитку й самовдосконаленню; самостійна робота студентів та педагогічна підтримка викладачів, що забезпечує поглиблення й розширення професійних знань, умінь та навичок майбутніх учителів початкових класів.

Мета педагогічного експерименту полягала в перевірці впливу таких педагогічних умов на процес професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики:

- модернізація практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті сучасних викликів;
- забезпечення методичного супроводу для розкриття професійного потенціалу майбутніх фахівців з урахуванням принципу наступності педагогічної практики;
- стимулювання мотивації до професійного самовдосконалення під час проходження педагогічної практики.

Експериментальна робота проходила в чотири етапи впродовж 2016 – 2020 років.

Процес професійного зростання майбутніх учителів початкових класів розглядався нами передусім як розкриття їхнього професійного потенціалу шляхом саморозвитку й самовдосконалення під час проходження педагогічної практики. Тому метою першого етапу дослідження (2016-2017 навчальний рік) стала розробка й апробація методики розкриття професійного потенціалу майбутніх учителів початкових класів на основі результатів діагностики його

вихідного стану, яка проводилася за допомогою запозичених та авторських тестів, анкет і опитувальників.

Відповідно до визначеної мети були сформульовані такі завдання першого етапу експерименту:

- впровадити в процес практичної підготовки комплексну методику розкриття професійного потенціалу майбутніх учителів початкових класів на основі врахування результатів тестування й анкетування;
- виявити мотивацію вибору майбутніми учителями початкових класів професійної діяльності;
- визначити сформованість уявлень майбутніх учителів початкових класів про майбутню професійну діяльність та мотивацію до проходження педагогічної практики.

На початку експериментальної роботи ми вирішили за допомогою анкетування визначити мотивацію професійного вибору майбутньої професії студентів I-V курсів факультету початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, що є головним компонентом їхнього професійного зростання. У дослідженні взяло участь 339 студентів.

За допомогою порівняльного аналізу під час вивчення мотивів вибору професії студентами ми виділили провідні мотиви вибору професії вчителя початкових класів. Розподіл відповідей, отриманих під час масового анкетування й анкетування в експериментальних групах, відображено нижче.

Для порівняння результатів оцінки суджень студентів за провідними мотивами вибору професії вчителя початкових класів ряди розподілу було проранжовано. Ранжування було проведено за ознакою «загальна кількість виборів». На першому місці мотивом вибору професії вчителя початкових класів виступає «бажання здобути вищу освіту». У масовому опитуванні й в опитуванні експериментальних груп друге місце отримав мотив «любов до дітей». Третє місце в масовому опитуванні займає «власне переконання», а в експериментальній групі – мотив «наполегливість батьків». Четверте місце в масовому опитуванні займає мотив «наполегливість батьків», а в експериментальній групі четверте місце розділили два мотиви – «власне переконання» і «бажання викладати предмети початкової школи». У масовому опитуванні на п'ятому місці опинився мотив «бажання викладати предмети початкової школи», а мотив «поради вчителів» посів шосте місце. В експериментальній групі вибір мотивів не збігся з масовим опитуванням, бо п'яте місце займає мотив «наполегливість батьків», а шосте – «заклик друзів». На пропозицію розкрити інший варіант вибору професії, двоє студентів з учасників масового опитування зазначили «можливість не йти в армію», цей мотив посів восьме місце і дозволив дійти висновку щодо відвертості студентів під час анкетування.

З огляду на це можемо зробити висновок, що в мотивації вступу до ХНПУ імені Г.С. Сковороди на факультет початкового навчання переважають мотиви – «бажання отримати вищу освіту» і «любов до дітей». Аналіз суджень студентів з цієї проблеми надав можливість визначити, задля якої мети студенти

вступили до цього університету на факультет початкового навчання, що сприяло в процесі експериментального дослідження коригуванню мотивації та створенню умов для здійснення переходу від мотивів вибору професії до мотивів оволодіння нею.

Наступним етапом дослідження стало вивчення привабливості професії вчителя початкових класів для студентів. Аналізуючи судження студентів щодо привабливості професії вчителя початкових класів, ми з'ясували, що перше місце в масовому опитуванні посідає «інтерес до певного предмету початкової школи» (44,48 %), друге місце – «можливість працювати з дітьми» (37,26 %), а третє – «володіння якостями, необхідними для вчителя початкових класів» (18,25 %). Результати масового опитування не співпали з результатами в експериментальній групі. Студенти експериментальної групи на перше місце поставили: «можливість працювати з дітьми» (38,2 %), на друге – «володіння якостями, необхідними для вчителя початкових класів» (34,2 %), на третє – «інтерес до певного предмету початкової школи» (27,6 %).

У процесі дослідження ми також вирішили визначити, якими якостями й уміннями, на думку студентів, обов'язково повинен володіти вчитель початкових класів. Аналіз мініанкети дав змогу виявити, що серед цих якостей студенти відзначили такі:

- «творчий підхід до справи» (28,13 % у масовому опитуванні і 71,1 % в експериментальній групі);
- «уміння спілкуватися з дітьми» (73 % у масовому опитуванні й 35 % в експериментальній групі);
- «досконалі знання з викладання предметів початкової школи» (69,96 % у масовому опитуванні і 95,34 % в експериментальній групі);
- «уміння навчати інших» (11,78 % в масовому опитуванні і 16,27 % в експериментальній групі) тощо.

У судженнях студентів щодо вибору варіантів відповідей зазначено, що вчитель початкових класів повинен досконало володіти знаннями з предметів, які він викладає, мати належний рівень психолого-педагогічної підготовки, володіти вмінням залучати учнів до колективної діяльності під час уроку, викликати в учнів інтерес до навчального матеріалу, стимулювати активність учнів протягом уроку тощо.

Аналіз результатів анкетування дає підстави стверджувати, що студенти факультету початкового навчання виділяють ціннісні якості для особистості вчителя і великого значення надають професійним знанням, умінням і навичкам, що необхідні для педагогічної діяльності. Це, на нашу думку, орієнтує студентів на майбутню професію та вимагає необхідності оптимізації освітнього процесу у ЗВО для реалізації професійного потенціалу студентів та їх власного професійного зростання.

Отже, на основі результатів дослідження визначено, що головним завданням ЗВО залишається підготовка фахівців, які відповідають певним якісним характеристикам знань, умінь і навичок, бо студенти виявили невпевненість у своїх можливостях та занижену самооцінку. У мотивації вступу до ХНПУ імені Г. С. Сковороди переважає мотив отримання вищої освіти, що

марнує спроби стимулювання майбутніх учителів початкових класів до власного професійного зростання.

ГЕНЕЗА ІДЕЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Жадько О. А.

аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Харків, Україна

У статті розкривається генеза ідеї місцевого самоврядування в Україні, починаючи з часів Київської Русі і закінчуючи 1990-ми рр. Показано, що розвиток місцевого самоврядування в Україні зумовлювався поширенням європейських теорій самоврядування, запровадженням магдебурзького права, а також залежав від національних особливостей розвитку країни.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, генеза, громада, рада, влада.*

The article author has revealed the genesis of the idea of local governing in Ukraine, starting from the days of Kievan Rus and ending in the 1990s. The author has shown that the development of Ukrainian local governing depended on the spread of Europeans theories of municipality, introduction of Magdeburg law and national specific features of the country's development.

Key words: *local governing, genesis, community, council, authority.*

Витоки ідеї місцевого самоврядування походять з улаштування територіальної сусідської общини давніх слов'ян, яка самостійно (у межах наявних ресурсів і на власний розсуд) впорядковувала свої справи.

За часів Київської Русі набуло поширення громадівське самоврядування, в основу якого були покладені територіальна і виробнича ознаки, тобто громади здійснювали самоврядування на територіальній (сільська, міська й регіональна громади) та виробничій основі (громади, ремісників, купців). Територіальне самоврядування здійснювалося на основі звичаєвого права і виявлялося у вічах – загальних зборах громадян міст для розгляду громадських справ. Суб'єктом самоврядування була міська або сільська громада, яка об'єднувала мешканців сіл, володіла землею, була представником своїх членів у стосунках з іншими громадами і владою. Органом місцевого самоврядування на селі була верв – спершу родова, а згодом територіальна сільська громада, члени якої мали спільну власність на землю, були пов'язані круговою порукою і мали взаємну відповідальність за сплату данини і вчинені злочини [4].

За часів Великого Князівства Литовського, а згодом – Речі Посполитої місцеве самоврядування на українських землях набуло розвитку у формі війтівства.

У Середні віки самоврядування в Україні здійснювалося залежно від політико-правового статусу міста: у державних містах працювала державна адміністрація, очолювана старостою, яка опікувалася питаннями оборони, збору податків і відала приписаними селянами з навколишніх сіл, а також міська

ЗМІСТ

Секція І

Розвиток педагогічної науки й освіти: історія та сучасність

Бень В. В., Васильєва С. О.

Сутність і принципи вальдорфської педагогіки 3

Бондар Т. В.

Наукові підходи до розв'язання проблеми організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні (друга половина XX – початок XXI століття) 6

Бондаренко А. С.

Діяльність кафедр Харківського державного учительського інституту в повоєнні роки 9

Вихрущ В. О., Романишина Л. М.

Педагогічна ментальність у формуванні фахової компетентності педагога 13

Довженко Т. О., Небитова І. А.

Мотивація професійного вибору майбутньої професії студентів факультету початкового навчання як головний компонент їхнього професійного зростання. 16

Жадько О. А.

Генеza ідеї місцевого самоврядування в Україні 20

Зеленська Л. Д.

Методи історико-педагогічного дослідження у розрізі парадигми наукового знання 23

Зозуля К. В.

Сучасні методи навчання хореографії дітей молодшого шкільного віку в позашкільних закладах освіти 27

Іонова О. М.

Штайнер-педагогіка в контексті сучасних культурно-освітніх викликів 30

Калашнікова Л. М., Ло Юаньвень

Педагогічний потенціал китайської естрадної музики як засіб творчого самовираження майбутніх музично-педагогічних працівників 33

Карпенко Л. М., Васильєва С. О.

Єдність шкільного і сімейного виховання в досвіді В. О. Сухомлинського і в сучасних реаліях 37

Кін О. М.

Діяльність студентських громадських організацій на території Західної України в 1919-1939 рр. 41

Лаврушина Н. М.

Становлення державної системи соціального забезпечення дітей і (1919 р. – 20-ті рр. XX ст.) 45

Лі Янь

Урахування специфіки художньо-педагогічних спеціальностей у процесі формування готовності вчителів образотворчого мистецтва до творчої самореалізації 48